

РЕЦЕНЗИЯ

от

проф. д-р Симеон Владимиров Тасев,
професор по научната специалност Гражданско и семейно право

член на научното жури за провеждане на конкурс за заемане на академичната длъжност
„професор“ по професионално направление 3.6. право, научна специалност -
Гражданско и семейно право (Медицинско право), обявен в ДВ, бр. от 27.04.2018 г.
от Медицински университет „Проф. д-р Параскев Стоянов” - Варна

Със Заповед Р-109285/30.05.2018 г. на Ректора на Медицински университет „Проф. д-р Параскев Стоянов” – Варна съм назначен за член на Научното жури по конкурса за „професор“ по **Гражданско и семейно право (Медицинско право)** към факултет по Обществено здравеопазване, Катедра по Социална медицина и организация на здравеопазването. На първото заседание на Научното жури ми бе възложено да изготвя рецензия.

В обявения конкурс за професор към факултета по обществено здравеопазване, Катедра по Социална медицина и организация на здравеопазването на Медицински университет „Проф. д-р Параскев Стоянов” - Варна участва само един кандидат - доц. Мария Атанасова Вълканова, доктор по право.

Доц. Мария Атанасова Вълканова е депозирала необходимите материали, които са надлежно обработени и комплектовани със съответните административни документи. В качеството си на член на Научното жури по конкурса, считам че процедурата се развива изцяло в съответствие с изискванията за заемане на академичната длъжност „професор“, предвидени в Закона за развитието на академичния състав в Република България и Правилника за развитието на академичния състав на Медицински университет „Проф. д-р Параскев Стоянов” – Варна.

Кандидатът е представил списък на публикациите за участие в конкурса, които обхващат една монография и 27 статии, отпечатани в българския и чуждестранен научен печат.

1. Информация за кандидата

Мария Атанасова Вълканова е родена на 2 юни 1972 г. в гр. Варна. Завършва езикова гимназия с преподаване на френски език през 1991г. и Юридическия факултет на Икономически университет - Варна през 1998 г.

От 1999 г. е асистент в Медицински университет „Проф. д-р Параскев Стоянов” - Варна, където работи и досега.

2. Изпълнение на количествените и качествените изисквания за заемане на академичната длъжност

През 2010 година доц. Мария Вълканова успешно защитава дисертация и получава степен „доктор“ от Висшата Атестационна комисия(ВАК) по професионално направление 3.6. Право (Гражданско и семейно право).

От 2012 година заема академичната длъжност „доцент“ към Медицински университет „Проф. д-р Параскев Стоянов“ - Варна.

Наситена и разнообразна е преподавателската работа на доц. Мария Атанасова Вълканова. Тя е преподавател в Медицински университет „Проф. д-р Параскев Стоянов“ – Варна от 1999 г. Изнася лекции на студенти по гражданско и търговско право, медицинско право, правно регулиране на фармацевтичния сектор. Участва също и в курсове за следдипломно обучение. При всички атестации е получавала „положителна“ оценка за работата си като преподавател, за научната си дейност и за участието си в дейността на академичната общност.

Видно от приложената документация доц. Мария Вълканова е автор на три монографии, съавтор на два учебника, самостоятелен автор на книгата „Медицинско право“ и над 50 статии. В настоящия конкурс тя участва с една монография и 27 статии, публикувани след получаване на научното звание „доцент“ в Медицински университет „Проф. д-р Параскев Стоянов“ - Варна. Доц. Мария Вълканова има 68 цитирания в български и чужди източници.

За участие в посочения конкурс за професор доц. Мария Атанасова Вълканова е представила следните трудове: една монография – **„Професионалният риск и отговорността в медицината – гражданскоправни аспекти“** и 24 пълнотекстови публикации в български и чуждестранни научни списания, 1 пълнотекстови публикации в български непериодични издания, 2 пълнотекстови публикации в научни сборници в чужбина.

Научната продукция на кандидата е по конкурсната специалност – гражданско право и медицинско право и не повтаря представените за придобиване на образователната и научна степен "доктор" и научното звание „доцент“.

С това доц. Мария Вълканова отговаря на задължителните условия по чл.29 от Закона за развитието на академичния състав в Република България(ЗРАСРБ), както и на Правилника за развитието на академичния състав на Медицински университет „Проф. д-р Параскев Стоянов“ - Варна.

В цялостната научна и преподавателска дейност на доц. Мария Вълканова се очертават три основни направления:

1. гражданско право
2. медицинско право.
3. застрахователно право

Публикуваните научни трудове свидетелстват за задълбочените интереси на автора в теорията и практиката, покриват основна проблематика в гражданското право и в медицинското право. Те имат актуално значение и съдържат полезни изводи, становища и предложения за усъвършенстване на правната уредба.

Ползотворна е дейността на доц. Мария Вълканова като член на факултетния съвет по Обществено здравеопазване, като зам.- председател на Контролния съвет на Медицински университет „Проф. д-р Параскев Стоянов” – Варна, както и като председател на държавната изпитна комисия по правно регулиране в здравеопазването.

3. Оценка на представените за рецензиране трудове

Представените в конкурса за професор трудове съдържат приноси моменти в гражданскоправната и медикоправни науки. Те обогатяват съществуващите знания в областта на гражданското и медицинското право, представляват полезен анализ на съдебната практика, а също така съдържат предложения за промени на съществуващата уредба и законодателството.

Направените в тях изводи почиват на задълбочен преглед както на действащата правна уредба, така и на използваната научна литература, която е цитирана коректно. Някои изводи засягат фундаментални и интердисциплинарни въпроси на правото и практиката по приложението му. Други - представляват конкретен анализ и преглед на юриспруденцията.

Представените за участие в конкурса трудове съдържат приноси в няколко основни области: гражданскоправните аспекти на професионалният риск и отговорността в медицината, правото на информирано съгласие на пациента, безопасността и личните данни на пациента.

Сред научната продукция на кандидата особено място заема представения от нея монографичен труд **„Професионалният риск и отговорността в медицината – гражданскоправни аспекти**. Извън всякакво съмнение проблематиката на професионалният риск и отговорността в медицината е особено актуална. Монографията е структурирана в три глави, авторов предговор и заключение в обем от 156 страници, невключващ библиография, приложения, рецензии. Цитираните заглавия са общо 197 на брой.

Монографията съдържа следните **научни приноси**.

Монографията **„Професионалният риск и отговорността в медицината – гражданскоправни аспекти“** е първото комплексно монографично изследване в българската правна литература, което е посветено на взаимовръзката между професионалният риск в медицината и отговорността от гледище на теорията на гражданското право.

Изразен приносен характер има изследването и анализа на понятието „риск“ в медицината. Изясняват се понятия като „разумен лекарски риск“, „професионален риск“, „медицински риск“, „терапевтичен риск“, „оперативен риск“. Прави се изводът, че понятието „риск“ в медицината е полисемантично. Диференцираната правна уредба на обществените отношения в здравеопазването му придава множество различни значения. Авторката поддържа още, че смисълът на понятието „риск“ се детерминира по косвен начин в контекста на отделните критерии при уредбата на отношенията, че рискът в медицината не може да се разглежда по аналогия с риска в други правни отрасли, тъй като следва да се отчетат спецификите на правоотношенията в здравеопазването.

Принос на авторката е и поддържаната от нея теза, че за лекаря съществува субективно право на риск. Като проявление на това право, тя посочва правото на лекаря да предприеме интервенция, съдържаща рискове, със съгласието на пациента. По силата на съгласието за лекаря възниква право на риск, тъй като сама по себе си всяка една интервенция е съпътствана от подобни рискове. Заслужава подкрепа тезата, че субективното право на риск за лекаря придава на риска в медицината необходим и позитивен характер за разлика от другите негови проявления в правото, при които той има ясно изразен негативен характер.

Следва положително да бъде оценено и отграничението, което прави авторката между понятията „терапевтичен риск“ и „терапевтична случайност“ в контекста на понятието „случайно събитие“. В монографията се изяснява и съотношението между „случайно събитие“ и „нещастен случай“ в медицината.

Особено ценни са разсъжденията на доц. Мария Вълканова по отношение на института на информираното съгласие като способ за разпределяне на риска в медицината. Акцентът е поставен върху информацията, касаеща т. нар. терапевтични рискове. Изведени са особеностите и спецификата на терапевтичните рискове във връзка с изпълнението на задължението за информиране при вземане на съгласие и преразпределяне на риска от лекаря върху пациента. Подкрепа заслужава предложението на авторката за предвиждане и по българското законодателство на задължение за информиране *a posteriori* относно рисковете. Приносен момент е анализът на богатата чуждестранна съдебна практика при изследване на терапевтичния риск.

Специално следва да бъде изтъкнато и значението на разглеждането на въпроса за правната същност на задължението на лекаря и лечебното заведение в контекста на риска, свързан с реализиране на гражданска юридическа отговорност. За пръв път в българската правна литература се разглежда обстойно задължението за грижа и задължението за резултат в медицината. Поддържа се извода, че всички медицински интервенции, които съдържат несигурност и риск, трябва да бъдат изключени от обсега на задължението за резултат.

С приносно значение е и изследването на задължението за сигурност при реализиране на рискове, свързани с възникване на вътреболнична инфекция, с кръвопреливане, със здравни продукти, с вреди от вещи в контекста на ангажиране на отговорността на лекаря и лечебното заведение. Несъмнено достойнство на работата в тази част е привличането на изобилна чуждестранна съдебна практика и обсъждането ѝ в хода на теоретичния анализ.

Безспорен приносен характер има изследването на българското законодателство и съдебна практика относно задължението за сигурност, както и направените обобщения в тази насока. Авторката достига до извода, че към основното задължение на лекаря да окаже качествена медицинска помощ в съответствие с правилата на професията по българското законодателство е прибавено и едно допълнително задължение, което го придружава. То се определя от нея като акцесорно задължение, което предполага наличността на друго главно, обусловено е от него задължение и се дължи заедно с него.

Особен научен интерес представляват изследванията, посветени на анализа на риска от възникване на нежелани събития в медицината през погледа на гражданската деликтна отговорност. За пръв път е изследвано понятието „нежелано събитие“ и неговото съотношение спрямо други юридически понятия, неговото съотношение спрямо гражданския деликт и пр. Обоснован е извода, че терминът „нежеланото събитие“ е сборно понятие, с което се означава комплексното единство от различни по своето естество обективни факти в медицината, довели до неблагоприятни последици за пациента по повод и във връзка с оказване на медицински грижи. Заслужава подкрепа виждането, че понятието „нежелано събитие“ обслужва сигурността на пациента, изразяваща се в оказване на качествени медицински грижи в контекста на превенция и управление на риска, а не термин, релевантен за отговорността на лекаря.

Положителна оценка следва да се даде на направения сравнителноправен преглед на правната уредба на безопасността на пациента относно нежеланите събития в редица страни.

Към труда може да се отправи и **бележка** някои институти да бъдат разгърнати и изяснени в по-голяма пълнота (например института на случайното събитие и непреодолимата сила като основания, изключващи отговорността на лекаря). **Направената бележка следва да се възприема като препоръка с оглед доразвиване и усъвършенстване на бъдещата работа на кандидата и не е основание за омаловажаване на полезността и теоретичните достойнства на рецензирания труд.**

Приноси съдържат и статиите, представени от доц. Вълканова. Полезни са изследванията, посветени на информираното съгласие на пациента, направеният сравнителноправен анализ на уредбата в други страни на участието на медицинската сестра при вземане на съгласие от пациента.

Правната литература е обогатена и с направеното разграничение между задължителното лечение и принудителните медицински мерки в статията „Задължително лечение на лицата по Закона за здравето и принудителни медицински мерки по Наказателния кодекс – основни положения и разграничение“, Варненски медицински форум, т. 7, 2018, брой 1, с.114-118, ISSN 2367-5519.

С нов и приносен характер в правната литература е изследването на въпросите за личните данни на пациента с оглед новата европейска регулация, направено в статията „Новият регламент (ес) 2016/679 на европейския парламент и на съвета от 27 април 2016 година относно защитата на физическите лица във връзка с обработването на лични данни и някои нови правни понятия, определящи лични данни на пациента“, сп. Варненски медицински форум, бр. 2, 2017 МУ-Варна, с.151-155, ISSN 2367-5519. В тази връзка е проследена международноправната уредба на правото на зачитане на личния живот в контекста на защитата на личните данни на пациента. Принос представлява анализа на важни понятия в областта на европейското законодателство във връзка със защитата на личните данни на пациента в контекста на новите законодателни прамени. Проследява се и се анализира развитието на европейското законодателство относно понятията „медицински данни“, генетични данни и биометрични данни.

Положителна оценка заслужава и статията „По някои въпроси относно обстоятелствата, изключващи наказателната и административно-наказателната

отговорност на лекаря“, сп. Социална медицина, том 1, бр. 3, 2015, с. 41- 44, ISSN 1310-1757, която е доразвита в представената монография. В статията се анализират съществуващите законови механизми в Република България за изключване на отговорността на лекаря при предприемане на професионален риск, посочват се недостатъците и пропуските в действащата правна уредба.

Цитираните публикации, а и редица други научни трудове са по нови, важни и досега неизследвани въпроси. Те представляват ценен принос в правната теория и дават полезни насоки за правоприлагането.

Систематизирани накратко достойнствата на монографията и другите трудове включват ясно изложение и умело боравене с правните методи и сравнителното право.

Представената справка за научните приноси, изготвена от кандидата, изразява точно самостоятелните достижения в неговите публикации.

Заклучение:

Научноизследователската и преподавателска дейност на доц. Мария Вълканова отговаря на критериите и изискванията за заемане на академичната длъжност „професор“, предвидени в Закона за развитието на академичния състав в Република България и Правилника за развитието на академичния състав на Медицински университет „проф. д-р Параскев Стоянов“ – Варна. С оглед на приносите в рецензираните трудове, цялостното научно творчество и дългогодишната преподавателска дейност на кандидата, предлагам на Научното жури да вземе решение, с което да предложи на Научния съвет на Медицински университет „проф. д-р Параскев Стоянов“ - Варна да избере доц. Мария Вълканова на академичната длъжност “професор” по научната специалност Гражданско право(Медицинско право), професионално направление 3.6. Право.

гр. София

.08.2018 г.

Изготвил рецензията:

/проф. д-р Симеон Владимиров Тасев/